

کلمات

نشریه‌ی مستندهای تلویزیونی

شماره‌ی ۴

شنبه ۲۹ مهر ۱۳۹۶

نگاهی به فیلم مستند «رویای مسی»

شوت یه ضرب با لیونل

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ
عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ
وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا

سپاس خداوندی را
که بر بنده خود این،
کتاب را نازل کرد و
هیچ کجی و انحراف
در آن ننهاد.

قرآن کریم، سوره کهف
آیه نخست

کمان

نشریه‌ی مستندهای تلویزیونی

شماره‌ی ۴، شنبه، ۲۹ مهرماه ۱۳۹۶

نویسندگان:

رحیم ناظریان | مهدی اسدزاده | سهیل محمودی

همکاران:

مطهره کشاورز | اکرم سادات فاطمی | مهدی مجد | زکریا زرگانی
یاسر صدرنژاد | محمد حسین شفیق

عکاس:

سهراب خانزاده

مدیر هنری:

علیرضا بخشی

با سپاس از دبیرخانه‌ی جشنواره مستند
و کارکنان محترم خانه مستند انقلاب اسلامی

نشانی:

تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از پارک ساعی، جنب بیمارستان
مهرگان بن بست مهرگان، پلاک ۳
تلفن: ۸۸۷۸۳۶۵۰ - ۸۸۷۸۳۶۴۵، کد پستی: ۱۵۱۶۷۳۵۶۱۴
خواننده‌ی گرامی، تمام شماره‌های نشریه‌ی کمان را می‌توانید از
سایت زیر دریافت کنید
www.khanemostanad.ir

خانه مستند
انقلاب اسلامی

امید توتونچی | کارگردان

ده سالش که بود تمام فکر و ذکرش این بود که یه فوتبالیست خیلی بزرگ بشه. از مدرسه که می‌اومد خودش رو می‌رسوند به زمین چمن پشت پادگان قصر فیروزه. چهار سال تمام، عضو تیم نوجوانان عقاب بود و بعد، یه مصدومیت ساده زانو به تمام رویاهاش خاتمه داد. مثل خیلی از همبازی‌های دیگه ش که پشت دیوار روابط موندن با اون‌هایی که مشکلات مالی مجبورشون کرد برن سر کار و فوتبال رو رها کنن.... حالا خیلی ساله که از اون روزها می‌گذره. امید توتونچی حالا فیلم می‌سازه. حالا دیگه رویاش تبدیل شدن به یه فیلمساز خیلی بزرگه. امیدواره مثل خیلی از دوست‌هاش پشت دیوار روابط سینما یا زیر بار مشکلات مالی رویاش رو گم نکنه؛ برای همین هم یکی از مهم‌ترین قدم‌هاش رو تو مسیر سینما با یه مستند در مورد فوتبالیست شدن برداشت، مرثیه‌ای برای یک رویای گمشده....

نویسنده:

مهدی اسدزاده

کودکان ایران در مصاف مسی و رونالدو

امید توتونچی در مستند «رویای مسی» با نگاهی جدید به آرزوهای کودکان و نگاه آن‌ها به آینده، به مصاف مسی و رونالدوی خیالی می‌رود. در «رویای مسی» رویاهای دست نیافتنی کودکان امروز و آینده‌ای که رسانه‌ها برای آن‌ها ساخته‌اند، نمایش داده می‌شود.

به گزارش روابط عمومی جشنواره تلویزیونی مستند، امید توتونچی کارگردان مستند «رویای مسی» درباره ساخت این مستند گفت: مستند «رویای مسی» در مورد دنیای نوجوانان و کودکان امروز است که در رویاپردازی‌های کودکانه‌ی خود، در آینده خود را کسی مانند مسی یا رونالدو، ستاره‌های فوتبال جهان می‌بینند.

امید توتونچی

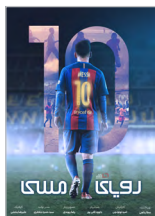
نویسنده:

سپهیل محمودی

کودکان ما تحت تاثیر جورسانه ای موجود، آینده ای رویایی با آرزوهای عجیب و غریب برای خود در ذهنشان می سازند که غالباً نمی توانند به آنها برسند. حالا سوال اینجاست که نهادهای تربیتی برای حفظ آینده نگری و قدرت انتخاب کودکان و نوجوانان برای آینده، چه عاملی را جایگزین این آرزوهای دست نیافتنی و رویا پردازی های زائد خواهند کرد. ما سعی کرده ایم در مستند «رویای مسی» به این سوال پردازیم که در این شرایطی که رسانه ها به راحتی الگوهای آینده ی کودکان ما را می سازند چگونه می شود نگاه واقع بینانه به آینده را به کودکان بیاموزیم؟

توتونچی درباره «رویای مسی» تشریح کرد: رویای مسی با سه رویکرد، مسأله ی تربیت کودکان و نگاه آن ها به ساخت آینده و آرزوهای آن ها را بررسی کرده است:

- ۱- خود بچه ها و شرایط و عللی که آنها را در این وضع قرار می دهد که نگاه واقع بینانه به آینده را از دست می دهند.
- ۲- والدینی که اغلب آرزوهایی که

پوستر فیلم
«رویای مسی»

خود به آنها نرسیده اند را در کودکان خود جست و جوی کنند.

۳- مدرسه و مدیریت تحصیلی و تربیتی آن و این که در طول چندین سالی که فرزندان ما در مدرسه تربیت می شوند چه برنامه ای برای آموزش صحیح کودکان دارد.

مستند «رویای مسی» به کارگردانی امید توتونچی در خانه مستند انقلاب اسلامی تهیه شده است و با پذیرفته شدن در سومین فصل جشنواره تلویزیونی مستند، در روز شنبه بیست و نهم مهرماه ساعت ۲۰ در برنامه جشنواره تلویزیونی مستند، روی آنتن شبکه مستند سیما رفته است.

چرت نصفه و نیمه ی «مسی» شدن

نقدی بر ساختار و محتوای مستند «رویای مسی» ساخته امید توتونچی

یک سوال! آیامی شود مستندی ساخت که زمینه ی (context) آن محیطی خاص و آشنا باشد، اما از نظر محتوایی هیچ ارتباطی به آن زمینه ی یاد شده نداشته باشد؟ مثلاً مستندی درباره ی یک چهره سیاسی بسازید اما هیچ اشاره ای به سیاست در فیلم نشود و موضوع اصلی، مسائل خانوادگی پیش پا افتاده ی آن چهره سیاسی باشد.

در تاریخ مستند، فیلم هایی از این دست، بسیار تولید شده است. چون موضوع این متن به مستندی درباره فوتبال اختصاص دارد، مثالی فوتبالی می زنیم. مستند «زیدان چهره ی قرن ۲۱» مصداق چنین آثاری است که برخلاف عنوانش، نه در آن تمرکز روی توپ فوتبال و یا گل های فوتبالی اوست و نه درباره زندگی اش. در این مستند، هیچ دوستی

نویسنده: رحیم ناظریان

وقتی کارگردان
بر حذف همه‌ی
عناصر تزئینی
مستندسازی
تاکید می‌کند،
درصد دست
یابی به فرمی
جدید است.

و آشنایی از نزدیکان زیدان، اسطوره فوتبال فرانسه، نمی‌بینید تا بنشینند و درباره ویژگی‌های اخلاقی و عقایدش حرف بزنند. هیچ نریشنی وجود ندارد و حتی یک کلمه درباره تولد و زندگی‌اش اطلاعات نمی‌دهد. تنها این را در نظر بگیرید که مدت زمان این مستند ۹۰ دقیقه است، همچون زمان واقعی یک مسابقه فوتبال و کل فیلم با چندین دوربین در حین یک مسابقه رسمی فیلمبرداری شده که زیدان در آن حضور دارد. کل فیلم، پرتوی این بازیکن است و عکس‌العمل‌ها و حالاتش. انگار زمینه در حاشیه قرار گرفته و محیط، اهمیتش را از دست داده است. به عبارتی مستند ساز با حذف فوتبال، زمینه‌ی مستند را یک مسابقه فوتبال قرار داد، اما فیلمی ساخت که هیچ ربطی به فوتبال نداشت! این را گفتم تا اشاره کنم پدیده‌ی سینما و خاصه مستند، صرفاً یک کارکرد خبری ندارد یا یادداشتی روزنامه‌ای در جهت تحقیق یک جنبه درباره معضلی اجتماعی نیست. وقتی می‌توان در بستری فوتبالی، مستندی روانشناختی ساخت، یقیناً می‌توان ایمان آورد که

گستره سینمای مستند، فراتر از زمینه و محیط است و در جایی تحت عنوان محیط ذهنی و خلاقانه شکل می‌گیرد. از سویی با همین مثال از مستند یاد شده، اهمیت فرم، بیش از پیش به ذهن می‌آید. وقتی کارگردان بر حذف همه‌ی عناصر تزئینی مستندسازی تاکید می‌کند، درصدد دست یابی به فرمی جدید است. از سویی همین تضاد در بستر، محیط و زمینه، با محتوای نهایی، اثری را با پیشوند خلاقانه، مترادف می‌کند.

مستند «رویای مسی» نهایتاً این ایده را در کلیت خود بسط و گسترش می‌دهد که فوتبال می‌تواند نقشی تخریب‌گر را ایفا کند، گرچه در ظاهر، هم از نظر مالی و هم از نظر شهرت می‌تواند از هر چیز دیگری قوی‌تر عمل نماید. مستند «رویای مسی» هم درباره‌ی افول آنهایی است که به پایان داستانِ آرزوهای شان رسیده‌اند و هم درباره‌ی کودکان و نوجوانانی است که به تازگی این راه پرخطر را شروع کرده‌اند. «رویای مسی» مستندی است که اغلب پلان‌های آن با گفتگوی رخ به رخ با کاراکترهایش پر شده است یا به

کامل و چه بسا هنرمندانه ترپوشش دهد و دیگر نیازی به گفتگوی دو سویه بین فیلمساز و کاراکترهای موردی و نمونه نباشد.

یکی از نکاتی که به وجه هنری مستند «رویای مسی» ضربه زده، حضور خود کارگردان در قاب است. پیش تر، نمونه های بسیاری از حضور سازنده ی اثر در دنیای مستند دیده ایم، اما مهم، کارکرد این حضور است. در «رویای مسی» فیلم ساز به عنوان کاراکتری مکتشف و پیگرد - اما منفعل - در دل موضوع می رود.

زعم نظریه پردازان سینمای مستند که با مواجهه با چنین آثاری عبارت «کله های سخنگو» را به کار می برند در «رویای مسی» نیز دور بین، روبه روی آدم ها کاشته می شود تا آنچه را که دیدنی است، فقط بشنویم و منتظر بمانیم آدم های فیلم، در بستری منفعل، همچون مجری هایی کاربلد، محتوای فیلم را توسعه دهند و این اهمیت زبان فیلمیک را کم رنگ می کند. بی شک خلاقیت در خلق اثری سینمایی با اتکا بر تصویر می تواند اندوه یا شوک مد نظر این قبیل آثار را به شکل

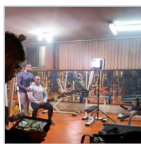
موضوعی همچون فساد فوتبالی را بدانی و خود به عنوان کارگردان و بازیگر در پلان‌های فیلم حسرت و اندوهت را نشان مخاطب بدهی، کاری خلاقانه انجام نداده ای! البته این دیدگاه با آگاهی از این نظرگاه بیان می‌شود که مستند می‌تواند نقش منجی را نداشته باشد و این امری قطعی نیست.

مستند می‌تواند فقط یک جستجوگر صرف باشد. همچون اصطلاح «مگس روی دیوار» که به مستندهایی صرفاً مشاهده‌گر و منفعل اطلاق می‌شود. اما در «رویای مسی» دلیل حضور خود فیلمساز و منفعل بودن او جای نقد دارد. حضور او در فیلم زاویه‌ی دید مشاهده‌گرانه‌ی دوربین را کمزنگ کرده و خود فیلمساز را به شکلی نخ‌نما در مرکز توجه قرار داده است. به طور مثال در یکی از صحنه‌های فیلم، کارگردان در خودرویی نشسته و در حال خوردن نوشیدنی است و صدای روی تصویر، دارد بی‌رمق درباره ترس از آینده نسل نوجوانان مملکت می‌گوید. این در شکلی بیان سینمایی، بسیار ساده‌انگارانه است و حتی یک تضاد در بیان تصویر و معنای کلام

حضور او برای رفتن در دل حادثه نیست بلکه آمده تا فقط تحقیق کند. خودش به عنوان بازیگر نقش اصلی، نقشی در رویداد ندارد. در این حالت باید گفت حضورش چه کارکردی در ساختار فیلم دارد؟ هیچ!

او تنها محقق‌ی است که گرچه وارد میدان شده، اما حضورش شبیه جستجوگری «میدانی» نیست و انگار همان کاری را می‌کند که یک محقق (searcher)، پشت میز در دنیای مجازی انجام می‌دهد. صرف این که

«صدای مسلط»، ایجاد کرده است. به گونه‌ای که حتی میزان باورپذیری فیلم را تحت شعاع قرار داده تا جایی که نمی‌توان متصور بود کارگردانی که با عینک آفتابی اش در حال خوردن نوشیدنی است، اینقدر نگران آینده‌ی نسل بعدی باشد. به عبارتی می‌شد برای این نریشن غمناک، تصاویر مناسب‌تری که بک گراند نگرانی را بیشتر نشان دهد انتخاب و فقط به نوشیدن اکتفا نکرد! در این حالت، کل نریشن در حد «سولی لوگ» نزول می‌کند و بسیار درونی و شخصی می‌شود. چرا که سولی لوگ، کلامی است که بازیگر با خودش زمزمه می‌کند. در حالی که در این مستند اساس کار بر افشای رازی مهم از فساد، بنا شده و حضور کارگردان در فیلم و صدای مسلط او بر روی تصویر، ماهیت انتقادی اثر را کم‌رنگ نموده است.

مستند می‌تواند علاوه بر سوژه حیرت‌انگیزش یا با اتکا به سوژه انتقادی‌اش، جذابیت‌های موضوعی ایجاد کند؛ اما خود مستندساز به نظر می‌رسد نباید آنچنان غرق در موضوع شود که

جذابیت هنری و فیلمیک، تحت الشعاع سوژه قرار بگیرد. در مستند «رویای مسی» فساد فوتبالی و بر باد رفتن آمال و آرزوهای نوجوانان، انگار تاثیر زیادی بر روی خود عوامل فیلم گذاشته و به جای این که دوربین نقشه مشاهده گر یا گزارشگر را ایفا کند در اغلب پلان ها ما چهره‌ی خود کارگردان را که با اندوه یا تعجب یا حسرت به اوضاع نابسامان فساد می‌نگرد، شاهد هستیم.

اما نکته بعدی تصاویر آرشیوی است که نه کیفیت بصری دارد و نه کیفیت موضوعی. به طور مثال رفرنس‌هایی از برنامه تلویزیونی ۹۰ ارائه می‌شود که نمی‌تواند رفرنسی قطعی و قابل اتکا باشد. برنامه ۹۰ با آن آیت‌های جذاب، نهایتاً یک مجله‌ی هفتگی سرگرم کننده است و حتی بازپخش آن، تنها حسی نوستالژیک را برمی‌انگیزد و ارزشی برای رفرنس ندارد.

علاوه بر این «رویای مسی» همچنان از پلان های آرشیوی متعدد بهره می‌برد. در این آیت‌های چند دقیقه‌ای و آرشیوی، محتوا نیز دستخوش مرور

زمان می‌شود. به عبارتی به دلیل ماهیت خبری این آیت‌ها، محتوای مستند «رویای مسی» به یقین همچون اخبار سوخته، بعد از مدتی کارکرد خود را از دست می‌دهد. به طور مثال با آوردن اسامی بازیکنان در نقل و انتقالات فوتبال و فساد پشت پرده‌ی آن، مستند نیز وارد فاز خبری می‌شود تا جایی که بعد از گذر چند سال، شامل مرور زمان شده و به هیچ عنوان برای مخاطب تازگی نخواهد داشت. اینجا بحث فرم نیز مطرح است که همداستان با محتوا نیست. محتوا شاید در خدمت بیان موضوعی اثر باشد اما از نظر شکلی خیلی دلچسب نیست. این گونه است که می‌توان گفت شاید این مستند برای دوره‌ی زمانی مشخصی کارکرد دارد اما در درازمدت به دلیل ضعف در سویه هنری، لحظه به لحظه از ارزش آن کاسته می‌شود. به طور مثال برای مخاطبینی که مسأله‌ی مهم برایشان خود موضوع فساد است، در سال‌های آینده چه جذابیتی دارد که درباره جزئیات فوتبالی یک باشگاه تهرانی و حاشیه‌های آن چیزی بدانند؟!

فستیوال مستند تلویزیونی

Documentaries

The First TV Festival of The
Mostanad TV Holds

روایت حقیقت در قلاب واقعیت
شبکه مستند برگزار می کند

فصل سوم نخستین جشنواره مستند

روزهای زوج | ساعت ۲۰:۰۰ از شبکه مستند

بازپخش ساعت ۲۴:۰۰

کد فیلم «رویای مسی» برای شرکت
در مسابقه پیامکی: A3

جشنواره مستند

شما می توانید بعد از تماشای هر قسمت امتیاز خود را از یک تا پنج ستاره از طریق سامانه پیامکی ۳۰۰۰۰۸۱ با زدن کد فیلم به همراه عدد ستاره مورد نظر ارسال نمایید. ضمناً می توانید از طریق کانال اطلاع رسانی جشنواره به آدرس [@festmostanad](https://www.festmostanad.ir) و یا وبسایت جشنواره به آدرس www.festmostanad.ir در این نظرسنجی شرکت کنید.